Türkiye'nin Jeopolitik Konumunun Bölgesel Etkileri

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- Türkiye, Asya-Avrupa-Afrika'nın birbirine yaklaştığı yerde ve Akdeniz Havzası'ndadır. Bölgesel ölçekte **Kafkasya, Orta Doğu, Balkanlar** ve **Orta Asya** ile iç içedir; bu bölgelerle siyasi, ekonomik, askerî ve kültürel iş birlikleri vardır.
- **Kafkasya:** Karadeniz ile Hazar Denizi arasındadır. Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ile Rusya'ya bağlı özerk cumhuriyetler buradadır. Hazar petrol ve doğal gazı Türkiye üzerinden taşınır (**BTC, BTE, TANAP**); **Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu** tarihî İpek Yolu'nu canlandıran bir bağlantıdır.
- **Orta Doğu:** Petrol ve doğal gaz rezervleri, su kaynakları ve stratejik su yolları (Süveyş, Hürmüz, Babülmendep) nedeniyle sık anlaşmazlıkların yaşandığı bir bölgedir. Türkiye bölgede istikrar, diyalog ve insani yardımı önemser.
- **Balkanlar:** Kuzey sınırını genel olarak Tuna Nehri'nin çizdiği yarımadadır. XIV. yüzyılın ortalarından itibaren uzun süre Osmanlı yönetiminde kalmış; Balkan Savaşları'ndan sonra büyük göçler yaşanmıştır. Bugün de önemli Türk ve Müslüman nüfus barındırır.
- **Orta Asya ve Türk devletleri:** SSCB'nin 1991'de dağılmasıyla bağımsız olan Türk devletlerini ilk tanıyan ülke Türkiye'dir. **TİKA** (1992), **TÜRKSOY** (1993) ve **Türk Devletleri Teşkilatı** (2009'da Türk Konseyi adıyla kuruldu) iş birliğinin araçlarıdır.
- **Ulaşım yatırımları** (İstanbul Havalimanı, 1915 Çanakkale, Yavuz Sultan Selim ve Osmangazi köprüleri, Marmaray, **Orta Koridor**) ve enerji hatları Türkiye'yi kıtalar arası bir **lojistik ve enerji merkezi** hâline getirmektedir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Tablodaki bölgeleri adlarıyla eşleştiriniz: Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu

Bölge	Öne çıkan özellik
I	Karadeniz ile Hazar Denizi arasında; petrol-doğal gaz, yüksek dağlar
II	Kuzey sınırını Tuna Nehri oluşturan yarımada; önemli Türk ve Müslüman nüfus
III	Türklerin ana yurdu; denizlere uzak iç kesim, bağımsız Türk devletleri
IV	Dünya petrol rezervlerinin büyük kısmı; Basra Körfezi ve Süveyş Kanalı çevresi

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Balkan Yarımadası'nın kuzey sınırını genel olarak Tuna Nehri oluşturur.
( ) Kafkasya, Karadeniz ile Hazar Denizi arasında yer alır.
( ) SSCB'nin dağılmasıyla bağımsız olan Türk devletlerini ilk tanıyan ülke Türkiye'dir.
( ) Orta Asya, okyanus etkisine açık bir kıyı bölgesidir.
( ) Bakü-Tiflis-Kars bir doğal gaz boru hattıdır.

3 Türkiye ile ortak dil, tarih ve kültüre sahip devletlerle eğitim, sağlık, restorasyon ve kalkınma alanlarında iş birliği yapmak amacıyla 1992'de kurulan kuruluş aşağıdakilerden hangisidir?

A) TÜRKSOY B) OECD C) TİKA D) NATO E) UNESCO

4 Boşlukları doldurunuz.

a) Hazar petrolünü Gürcistan ve Türkiye üzerinden Akdeniz'e ulaştıran hat ..... Ham Petrol Boru Hattı'dır.

b) Azerbaycan doğal gazını Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyan hattın kısa adı ..... 'tır.

c) Asya ile Avrupa'yı Türkiye üzerinden demir yoluyla bağlayan güzergâha ..... Koridor denir.

5 Aşağıdaki devletlerden hangisinin **Kafkasya**'da toprağı **yoktur**?

A) Azerbaycan
B) Kazakistan
C) Gürcistan
D) Ermenistan
E) Rusya Federasyonu

6 Balkanlarda yaşanan savaşlar sonrasında Anadolu'ya yoğun göç yaşanmasının Türkiye ile bölge arasındaki ilişkilere etkisi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Ticaretin tamamen durması
B) Bölgenin iklimini değiştirmesi
C) Ortak dilin ortadan kalkması
D) Güçlü akrabalık ve kültürel bağların oluşması
E) Bölgeyle ulaşımın imkânsız hâle gelmesi

7 Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'yi kıtalar arası bir **lojistik merkez** hâline getiren ulaşım yatırımlarından biri **değildir**?

A) Atatürk Barajı
B) İstanbul Havalimanı
C) 1915 Çanakkale Köprüsü
D) Marmaray
E) Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu

8 Orta Doğu'yu dünya siyasetinde sürekli gündemde tutan en önemli doğal kaynak aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bor B) Kereste C) Kahve D) Petrol ve doğal gaz E) Pamuk

9 Türk dünyasının kültürel iş birliği kuruluşu olan ve "Türk dünyasının UNESCO'su" olarak nitelendirilen kuruluş hangisidir?

A) TİKA B) Türk Kızılay C) TÜRKSOY D) İslam İşbirliği Teşkilatı E) Avrupa Konseyi

10 Aşağıdaki şemada Asya'dan Avrupa'ya uzanan Orta Koridor'un geçtiği bölgeler verilmiştir. Soru işaretli yerde geçilen denizin adını yazınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Tabloda Doğu Asya'dan Batı Avrupa'ya yük taşımacılığı için temsilî süreler verilmiştir.
a) Orta Koridor kaç gün kazandırır?
b) Bu kazanç deniz yolu süresinin yüzde kaçıdır?

Güzergâh (temsilî)	Ortalama süre
Deniz yolu (Süveyş Kanalı üzerinden)	40 gün
Orta Koridor (demir yolu + feribot)	16 gün

12 Hazar Havzası'nda çıkarılan petrol ve doğal gazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınması Türkiye'ye aşağıdakilerden hangisini **doğrudan** kazandırmaz?

A) Transit geçiş gelirlerini
B) Enerjide tamamen dışa bağımlılıktan kurtulmayı
C) Enerji arz güvenliğinde söz sahibi olmayı
D) Bölgesel jeopolitik önemin artmasını
E) Kaynak ve tüketici ülkelerle ilişkilerin güçlenmesini

13 Kafkasya'nın tarih boyunca pek çok devletin egemen olmak istediği bir bölge olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zengin yer altı kaynaklarına sahip olması ve iki deniz arasında geçiş bölgesi olması
B) Geniş ovalara sahip olması
C) Nüfusunun çok kalabalık olması
D) Tropikal iklim özellikleri göstermesi
E) Okyanus kıyısında bulunması

14 Türkiye'nin, Türk devletleriyle ortak alfabe, ortak tarih ve coğrafya kitapları gibi çalışmalar yürütmesi en çok hangi alanda iş birliğini güçlendirir?

A) Askerî B) Enerji C) Tarım D) Sosyal ve kültürel E) Maden

15 Balkanlar'ın Türkiye açısından önemini **tarihî, kültürel** ve **ekonomik** yönlerden birer cümleyle açıklayınız.

16 Orta Asya'daki Türk devletlerinin denize kıyısının bulunmaması, bu ülkelerin dış ticaretinde aşağıdakilerden hangisinin önemini artırır?

A) Okyanus limanları
B) Kutup deniz yolları
C) Nehir taşımacılığı
D) Süveyş Kanalı geçiş ücretleri
E) Transit geçiş ülkeleri ve kara-demir yolu bağlantıları

17 Orta Doğu'da yaşanan anlaşmazlıkların nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

A) Enerji kaynaklarının paylaşımı
B) Bölgenin tamamen okyanuslarla çevrili olması
C) Su kaynaklarının kontrolü
D) Stratejik su yollarının denetimi
E) Etnik ve mezhepsel farklılıklar

18 Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu'nun Türkiye ile Azerbaycan ve Orta Asya Türk devletleri arasındaki ilişkilere **iki** katkısını yazınız.

19 Türkiye'nin komşu bölgelerdeki sorunların kendi topraklarına yansımaması için bölge ülkeleriyle iş birliği yapması aşağıdakilerden hangisiyle **en çok** ilişkilidir?

A) Çok sayıda jeopolitik bölgenin kesişiminde yer almasıyla
B) Nüfusunun kırsal kesimde yaşamasıyla
C) İklim çeşitliliğiyle
D) Akarsularının kısa olmasıyla
E) Tarım ürünlerinin çeşitliliğiyle

20 Türk Devletleri Teşkilatı ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi **doğrudur**?

A) Yalnızca askerî iş birliği amacıyla kurulmuştur.
B) Merkezi Avrupa'dadır ve Avrupa Birliği'ne bağlıdır.
C) 2009'da Türk Konseyi adıyla kurulmuş, 2021'de bugünkü adını almıştır.
D) Üyeleri yalnızca Orta Asya ülkeleridir.
E) Kuruluşunda Türkiye yer almamıştır.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Aşağıdaki gelişmelerden
I. Asya'da üretilen malların Batı pazarlarına daha hızlı ulaştırılması ihtiyacı,
II. Hazar Havzası'ndaki enerji kaynaklarının işletilmesi,
III. İstanbul Boğazı altından geçen demir yolu tünelinin açılması
hangileri Türkiye'nin kıtalar arası taşımacılıktaki önemini **artırır**?

A) Yalnız I B) Yalnız III C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

22 Asya'da üretimin artması ve deniz yoluyla taşımada limanların yetersiz kalması, Avrasya'daki kara ve demir yollarına ilgiyi artırmıştır.
Bu gelişmenin Türkiye açısından **en olası** sonucu hangisidir?

A) Deniz ticaretinin tamamen sona ermesi
B) Transit taşımacılık gelirlerinin ve jeopolitik öneminin artması
C) Boğazlardaki gemi trafiğinin sıfırlanması
D) Türkiye'nin Asya pazarlarından kopması
E) Tarım ürünleri ihracatının durması

23 Bir öğrenci, Türkiye'nin dört komşu bölgesiyle ilişkilerini şöyle özetlemiştir. Hatalı olan eşleştirmeyi bulunuz ve doğrusunu yazınız.

- Kafkasya – enerji boru hatları ve demir yolu bağlantıları
- Balkanlar – soydaş ve Müslüman nüfus, Avrupa'ya kara bağlantısı
- Orta Asya – Türkiye'nin petrolünü deniz yoluyla ihraç ettiği okyanus kıyısı bölge
- Orta Doğu – enerji kaynakları, su kaynakları ve istikrar sorunları

24 Türkiye, SSCB'nin dağılmasından sonra Orta Asya ve Kafkasya'da bağımsızlığını kazanan devletlere önce sosyal, ekonomik ve kültürel destek vermiş; bu destekler zamanla uzun soluklu kalkınma projelerine dönüşmüştür.
Bu politikanın Türkiye'nin jeopolitiğine **en önemli** katkısı nedir?

A) Yüz ölçümünün artması
B) İkliminin çeşitlenmesi
C) Yer altı kaynaklarının artması
D) Nüfusunun hızla gençleşmesi
E) Bölgesel etki alanının genişlemesi

25 Aşağıdaki ifadelerden
I. Türkiye, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu'nun oluşturduğu alanın merkezinde yer alır.
II. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrilidir.
III. Türkiye, kara, deniz, hava, demir yolu ve boru hattı taşımacılığında avantajlı bir konumdadır.
hangileri Türkiye'nin **enerji ve ulaşım koridoru** olmasını açıklar?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

26 Orta Doğu'daki istikrarsızlıkların Türkiye'yi doğrudan etkilediği alanlardan biri aşağıdakilerden hangisi **değildir**?

A) Düzensiz göç
B) Sınır güvenliği
C) Karadeniz kıyılarındaki kıyı ölçülerinin değişmesi
D) Bölge ülkeleriyle dış ticaret
E) Enerji boru hatlarının güvenliği

27 "Türkiye'nin dâhil olmadığı bir bölgesel enerji projesinin sürdürülebilirliği zordur." yargısını Kafkasya–Avrupa doğal gaz ticareti örneği üzerinden **coğrafi** gerekçelerle savununuz.

28 Kafkasya'nın kuzey ve güneyinde yüksek dağların bulunması bölgede aşağıdakilerden hangisine yol açmıştır?

A) Bölgenin tamamen çöl olmasına
B) Ulaşımın her yönde kolaylaşmasına
C) Nüfusun kıyılardan uzaklaşmasına
D) Kısa mesafelerde iklim ve bitki örtüsü çeşitliliğinin görülmesine
E) Akarsuların bulunmamasına

29 Aşağıdaki enerji projelerinden hangisi Türkiye'nin hem Kafkasya hem de Avrupa ile bağlantısını **aynı anda** güçlendirir?

A) TANAP
B) Kerkük-Yumurtalık Ham Petrol Boru Hattı
C) Mavi Akım
D) İran-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı
E) Atatürk Barajı

30 Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin **Balkanlar**'la ilişkilerini güçlendiren unsurlardan biri **değildir**?

A) Ortak tarihî geçmiş
B) Bölgedeki Türk ve Müslüman nüfus
C) Osmanlı döneminden kalan mimari eserler
D) Avrupa'ya ulaşan kara ve demir yolu güzergâhları
E) Bölgenin Hazar Denizi'ne kıyısının bulunması

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**